

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK BECERİLERİNİN AİLE İÇİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

THE INVESTIGATION OF EMPATHIC SKILLS OF THE DEPARTMENT OF
PRIMARY SCHOOL TEACHING STUDENTS AS REGARDS WITHIN
FAMILY VARIATIONS

M. Hanifi ERCOŞKUN**

Mücahit DİLEK MEN***

Ahmet NALÇACI****

Özet

Bu araştırmada, Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerilerinin aile içi değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın evrenini, 2004–2005 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda (her sınıf seviyesinde 6 olmak üzere toplam 24 şubede) öğrenim gören 1253 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, belirtilen anabilim dalında her sınıf seviyesinden seçkisiz (random) olarak belirlenen birer şube birinci öğretim ve birer şube ikinci öğretim olmak üzere toplam 8 şubede öğrenim gören 271 öğrenciden oluşmaktadır.

* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılan "Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans çalışmasının bir kısmından özetlenmiştir.

** Araş Gör., Atatürk Üniversitesi KKEF İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı ercoskun@atauni.edu.tr

*** Yrd.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi KKEF İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı dilekmen@atauni.edu.tr

**** Araş. Gör., Atatürk Üniversitesi KKEF İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı nalcaci@atauni.edu.tr

Araştırmada empatik becerilerin ölçülmesinde Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği-B Formu kullanılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılanlar hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu uygulanmıştır. İstatistiksel çözümlenmeler, bağımsız gruplar için t (Independent Samples t Test) testi ve tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgulara göre; Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin anne-babalarının öğrenim durumları, algıladıkları anne-baba tutumları, ailelerinin yıllık geliri, yaşadıkları yerleşim yeri ve kardeş sayısı açısından empatik beceri puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmenliği Öğrencileri, Empatik Beceri

Abstract

In this study, it is aimed to be investigated the empathic skills of the department of primary school teaching students as regards within family variations.

The context of the study consists of 1253 students receiving education in total 24 branches, each of class level of which are 6 branches, of Atatürk University Kazım Karabekir Education Faculty Department of Primary Education in The Section of Primary School Teaching in 2004-2005.

Study sampling consists of 271 students receiving education in total 8 branches a class in the day teaching and a class branch in the night teaching-determined randomly from each class level in mentioned department.

Empathic Skill Scale-B Form prepared by Dökmen (1988) was used in the measurement of empathic skills. In addition, personal information form prepared by the researcher was applied with the aim of collecting information about those who participate in the research. Statistical resolutions were assessed by means of T-test and One-way variance analysis ANOVA for independent groups.

According to the findings, it was found out that there was no statistically significant distinction between empathic skill scores of the students of the department of primary school teaching, and as regards the variables of education levels of their parents, attitude of their parents, annually revenue of family, the place they live, the number of children and in which role of the children.

Key Words: Primary School Teaching Students, Empathic Skill

1. Giriş

Günümüzde artık tüm alanlarda kullanılmasının insanlar arası iletişimi iyileştirdiğinden söz edilen empati, resmi ve resmi olmayan ortamlarda giderek önemini artırmaktadır. Bu artışta çağdaş yaşamın içinde kişilerarası ilişkilerin yapısı ve niteliğindeki değişimler sonucu, iletişimi paylaşan kişilerin birbirlerini anlama ve bunu karşısındakine iletme bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu nedenle kişilerarası ilişkilerde özellikle eğitim ortamlarındaki ilişkilerde, empati önemini giderek artıran bir kavramdır.

Empatik beceri, bireyin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyup onun duygu, düşünce, algı ve hissettiklerini doğru olarak anlaması ve bu durumu ona iletmesi sürecidir (Cimete, 1988; Gülseren, 2001; Dökmen, 2003, 135; Hunter, 2003, 5). Empatik beceriye sahip olanlar karşılarındakilerin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlayabilir ve paylaşabilirler. Bu yönüyle sosyal uyuma katkı yapan insan özelliklerinden biri olan empati, sadece terapi ve danışma ortamlarına özgü bir iletişim becerisi değil, günlük yaşamın her alanında kullanılabilen bir beceridir.

Katz'a (1963) göre empati diğer kişiyi rahatlatmanın bir yoludur. İnsanlar diğer kişi tarafından rahatlatılmak, anlaşılmak ve kabul edilmekten hoşlanırlar. Sadece sözlerin duyulması değil sözlerin ardındaki mesajın da anlaşılması önemlidir. İnsanların birbirleri ile empati kuramaması hayal kırıklığı ve reddedilmişlik duygusu yaratır. Empatik anlamanın geçerliliği ise diğer kişinin anlaşıldığını hissedebilmesine bağlıdır (Özbek, <http://www.isguc.org>, 2006)

Empatik kişi muhtemelen empati kurma yeteneğine sahiptir ve dinlediği kişinin duygularına karşı duyarlıdır. (Aubrey, 1987, 225–226). İşte bireyin kendini karşısındakinin yerine koyup onun duygu ve düşüncelerini anlaması ve bunu karşısındakine iletmesi olan empatik beceri, kişilerarası ilişkilere etki eden çok önemli bir iletişim özgesidir (Garton and Gringart, 2005, 19).

Tüm kişilerarası ilişkilerin birincil özelliği etkili iletişimdir. Etkili bir iletişimde bulunabilmek için kişilerin en azından belli bir düzeyde empati kurabilmeleri zorunludur (Pişkin, 1989). Kişilerarası sağlıklı bir ilişki kurabilmeye empatik beceriye sahip olmanın önemli bir değeri vardır. Empatik beceri öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkilerde daha çok önem

kazanmaktadır. Öğretmenlerin empatik davranışları öğrencilerine bir model olarak bu beceriyi öğrenmelerini sağlamanın yanı sıra öğrencilerin öğretmenleri tarafından anlaşılmasından dolayı aralarındaki ilişkiye anlam ve katkı sağlayabilecektir. Okullarda empati sayesinde öğretmenler öğrencilerinin duygularını güvensizlik ve çeşitli kaygılar duymadan dile getirebileceği bir atmosfer oluşturma çabası içinde olmalıdırlar.

Empatik beceri, sağlıklı insan ilişkilerinde herkese gereklidir. Ama insanlar arası içten, samimi ve dostça ilişkiler gerektiren psikologluk, psikolojik danışmalık ve öğretmenlik gibi meslekler için önemi çok daha büyüktür. Öğrencileriyle sıcak ilişkiler kurabilen öğretmenler, öğrencilerinin duygu ve düşüncelerini anlayarak, kendilerini öğrencilerinin yerine koyarak düşünebilmeleri, belli bir empatik beceriye sahip olmaları ile mümkündür. Sağlıklı iletişimin temeli olan öğelerden biri, belki de en önemlisi karşındaki insanı dinleme, anlama ve geri bildirim verme olup, bu aynı zamanda etkili bir eğitim-öğretim için de son derece önemlidir.

Hümanistik psikolog ve eğitimci olan Patterson, eğitimin özellikle insancıl yönünü kaybettiği uyarısında bulunmuştur (Özbay, 2004, 163). Bu insancıl yönü eğitim ortamlarına tekrar getirmek, öğretmenin empatik davranabilmesiyle sağlanabilir. Yapılan araştırmalarda üst düzeyde anlayışlı ve empati kurabilen öğretmenlerin olduğu sınıflarda öğrencilerin motivasyon ve başarı düzeylerinin arttığını gösteren bulgular elde edilmiştir (Dökmen, 1987). Okulların amacı başarılı insan yetiştirmekse öğretmenlerin empatik beceriye sahip olmaları kaçınılmazdır.

Empatik beceriye sahip olan öğretmenler, öğrencilerinin özel dünyasına girerek onları daha iyi anlayabilir ve onlara yardımcı olabilirler. Öğretmenlerin empatik beceriye sahip olma derecesi arttıkça öğrencilerinde olumlu davranışlar oluşturmada daha başarılı olabileceklerdir.

Empati ve sosyal etkileşim arasında bağlantı olduğu (Hançer ve Tanrısevdi, 2003, 216) ifade edildiğine göre bu etkileşimin ilk olduğu yer olan aile içi etkenlerin empatik beceriye olan etkisinin bilinmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan bu araştırma ile aile içi değişkenlerin öğretmen adaylarının empatik becerileri üzerindeki etkilerini ortaya çıkarması amaçlanmıştır. Bu değişkenlerden annenin empati düzeyinin yüksek olmasının çocukların kişisel uyum düzeyini olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Gülseren, 2001). Feshbach'a göre (1999) bu konuda yapılan çalışmalarda daha

çok ebeveyn olarak anne seçilmiştir. Babanın empatisi ile çocuğun davranışı arasındaki ilişki konusunda bilinenler çok yetersizdir. (Akt. Gülseren, 2001, 135). Öğretmen adaylarının empatik beceriye sahip olmalarında; ebeveynlerin etkisi, ailenin yıllık geliri, kardeş sayısı, ailenin kaçınıcı çocuğu olma durumu ve yaşanan yerleşim yerinin etkisinin ne derece olduğunu bilmek bundan sonra yapılacak çalışmalara ön ayak olabilir.

Sınıf öğretmeni adaylarının yetiştikleri aile içi etkenler, ileride öğrencileriyle olan iletişimlerini etkileyebilir. Bu nedenle ilköğretim öğrencileri üzerinde derin izler bırakan sınıf öğretmenlerinin empatik beceri düzeylerine yetiştikleri aile içi etkenlerinin etkisinin bilinmesi bu öğretmen adaylarının eğitilmesinde yönlendirici bir etkiye sahip olabilir.

2. Problem

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerileri aile içi değişkenler açısından farklılık göstermekte midir?

Bu temel problem çerçevesinde, aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin anne-babalarının öğrenim durumlarına göre empatik becerileri arasında fark var mıdır?

2. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumlarına göre empatik becerileri arasında fark var mıdır?

3. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ailelerinin yıllık gelirine göre empatik becerileri arasında fark var mıdır?

4. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerine göre empatik becerileri arasında fark var mıdır?

5. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin kardeş sayısına göre empatik becerileri arasında fark var mıdır?

6. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ailede kaçınıcı çocuk olduğuna göre empatik becerileri arasında fark var mıdır?

3. Yöntem

Bu araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır.

3.1 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2004–2005 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda (her sınıf seviyesinde 6 şube olmak üzere toplam 24 şubede) öğrenim gören 1253 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme, yukarıda belirtilen anabilim dalındaki her sınıf seviyesinden seçkisiz (random) örnekleme yöntemiyle belirlenmiş (biri şube birinci öğretim ve birer şube ikinci öğretim olmak üzere) toplam 8 şubedeki 271 öğrenciden oluşmaktadır.

3.2 Bilgi Toplama Araçları

Araştırmada Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puanlarını belirlemek için Empatik Beceri Ölçeği-B Formu (EBÖ-B) ve bireysel değişkenler hakkında bilgi edinmek için Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Uygulanmadan önce örnekleme alınan Sınıf Öğretmenliği öğrencilerine araştırmada kullanılan Empatik Beceri Ölçeği B-Formu (EBO-B) ve Kişisel Bilgi Formu hakkında gerekli bilgiler verilmiş ve uygulama araştırmacı tarafından tek oturumda yapılmıştır. Öğrencilerin kendileri hakkında gerçek bilgileri vermeleri için araştırmanın amacı açıklanmıştır.

3.3 Bilgilerin Sınıflandırılması ve İstatistiksel Analizi

Toplanan bilgiler önce istatistiksel analizlere olanak sağlayacak şekilde kodlanmış, sonra SPSS (Statistical Package For Social Science) paket programı kullanılarak bilgisayarda çözümlenmeler yapılmıştır. Veriler bağımsız gruplar için kullanılan t (Independent Samples t Test) testi ve tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) analizi ile değerlendirilmiştir.

4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine dayalı olarak elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiş, çeşitli yorumlar yapılmıştır.

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK BECERİLERİ

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre empatik becerilerine ilişkin aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

ÖĞRENİM DURUMU (ANNE)	n	\bar{X}	ss
Okur-yazar değil	63	139,57	17,78
İlkokul mezunu-okur-yazar	171	141,69	17,51
Ortaokul mezunu	13	144,46	16,54
Lise mezunu	17	136,06	13,99
Üniversite mezunu	7	138,71	18,39
Toplam	271	140,90	17,32

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	814,708	4	203,677	0,676	0,609
Gruplar İçi	80193,602	266	301,480		
Toplam Kareler	81008,310	270			

$p > 0,05$

Tablo 2’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin annelerinin öğrenim durumları açısından empatik becerilerine ilişkin varyans analizi sonucuna göre 0,05 önem düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($F=0,676$; $p=0,609$). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, annelerinin öğrenim durumları değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Elde edilen bu sonuç, öğrenim gören annelerin çocuklarına empatik beceri kazandırmada avantajlı olmadıklarını göstermektedir.

Aka-Karakaya (2001) tarafından yapılan araştırmada hemşirelik öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına göre empatik beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuç, araştırma ile elde edilen bulguyu desteklemektedir.

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre empatik becerilerine ilişkin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

ÖĞRENİM DURUMU (BABA)	n	\bar{X}	ss
Okur-yazar değil	11	143,00	18,97
İlkokul mezunu-okur-yazar	116	139,16	18,58
Ortaokul mezunu	35	142,57	15,09
Lise mezunu	60	140,37	17,45
Üniversite mezunu	49	144,00	15,13
Toplam	271	140,90	17,32

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK BECERİLERİ

Tablo 4: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	983,917	4	245,979	0,818	0,515
Gruplar İçi	80024,393	266	300,844		
Toplam Kareler	81008,310	270			

$p>0,05$

Tablo 4’te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin babalarının öğrenim durumları açısından empatik becerilerine ilişkin varyans analizi sonucuna göre 0,05 önem düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır (F=0,818; p=0,515). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, babalarının öğrenim durumları değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Bu sonuç, babaların öğrenim durumlarının çocuk yetiştirirken, çocuklarına empatik beceri kazandırmada farklılaşma sağlamadığını göstermiştir.

Aka-Karakaya (2001) yaptığı çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına göre empatik beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Yıldırım ve arkadaşları (1997), araştırmalarında anne ve babanın eğitim durumlarının empatik beceri üzerinde etkili olmadığını bulmuştur. Bu sonuçlar, yapılan araştırma ile elde edilen sonucu desteklemektedir.

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin algıladıkları anne tutumlarına göre empatik becerilerine ilişkin aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

TUTUM (ANNE)	n	\bar{X}	ss
Demokratik	93	139,28	17,10
Otoriter	14	136,29	15,75
Koruyucu	160	142,62	17,34
İlgisiz	4	126,00	19,80
Toplam	271	140,90	17,32

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin algıladıkları anne tutumlarına göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Tutumlarına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	1902,978	3	634,326	2,141	0,095
Gruplar İçi	79105,332	267	296,275		
Toplam Kareler	81008,310	270			

$p>0,05$

Tablo 6'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin algıladıkları anne tutumları açısından empatik becerilerine ilişkin varyans analizi sonucuna göre 0,05 önem düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı bulgulanmıştır ($F=2,141$; $p=0,095$). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, algıladıkları anne tutumları değişkenine göre farklılaşmamıştır. Elde edilen bu

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK BECERİLERİ

bulgu, algılanan anne tutumlarına göre empatik becerilerde farklılaşma olmadığını göstermektedir.

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin algıladıkları baba tutumlarına göre empatik becerilerine ilişkin aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

TUTUM (BABA)	n	\bar{X}	ss
Demokratik	129	140,47	18,16
Otoriter	60	141,88	16,02
Koruyucu	76	141,41	16,70
İlgisiz	6	134,00	21,62
Toplam	271	140,90	17,32

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin algıladıkları baba tutumlarına göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Algıladıkları Baba Tutumlarına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	387,678	3	129,226	0,428	0,733
Gruplar İçi	80620,632	267	301,950		

Toplam Kareler	81008,310	270			
----------------	-----------	-----	--	--	--

$p>0,05$

Tablo 8'de görüldüğü üzere, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin algıladıkları baba tutumları açısından empatik becerilerine ilişkin varyans analizi sonucuna göre 0,05 önem düzeyinde anlamlı bir fark yoktur ($F=0,428$; $p=0,733$). Başka bir ifadeyle, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, algıladıkları baba tutumları değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Bu bulgu algılanan baba tutumlarına göre sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerilerini farklılaştırmadığını göstermektedir.

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ailelerinin yıllık gelirine göre empatik becerilerine ilişkin aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Ailelerinin Yıllık Gelirine Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

YILLIK GELİR	n	\bar{X}	ss
1 milyardan az	10	144,40	18,28
1-2 milyar arası	11	144,64	16,31
2-3 milyar arası	28	141,18	18,23
3-4 milyar arası	30	138,67	17,70
4-5 milyar arası	38	143,42	17,56
5 milyar ve üstü	154	140,17	17,17
Toplam	271	140,90	17,32

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ailelerinin yıllık gelirine göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK BECERİLERİ

Tablo 10: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Ailelerinin Yıllık Gelirine Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	751,717	5	150,343	0,496	0,779
Gruplar İçi	80256,593	265	302,855		
Toplam Kareler	81008,310	270			

$p > 0,05$

Tablo 10 incelendiğinde, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ailelerinin yıllık geliri açısından empatik becerilerine ilişkin varyans analizi sonucuna göre 0,05 önem düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($F=0,496$; $p=0,779$). Bu sonuç sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerilerinin, ailelerinin yıllık gelirine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Bu sonuçtan anlaşıldığı gibi, gelir düzeylerinin farklılaşmasının öğrencilerin empatik beceri kazanmalarında etkili olmadığı görülmüştür.

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerine göre empatik becerilerine ilişkin aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Yaşadıkları Yerleşim Yerine Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

YERLEŞİM YERİ	n	\bar{X}	ss
İl	131	141,69	17,54
İlçe	103	139,11	17,49
Köy	37	143,08	16,00

Toplam	271	140,90	17,32
---------------	-----	--------	-------

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerine göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Yaşadıkları Yerleşim Yeri Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	589,942	2	294,971	0,983	0,376
Gruplar İçi	80418,368	268	300,069		
Toplam Kareler	81008,310	270			

$p > 0,05$

Tablo 12’den anlaşıldığı gibi, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yeri açısından empatik becerilerine ilişkin varyans analizi sonucuna göre 0,05 önem düzeyinde anlamlı bir fark yoktur ($F=0,983$; $p=0,376$). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, yerleşim yeri değişkeni açısından farklılaşmamaktadır.

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin kardeş sayısına göre empatik becerilerine ilişkin aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

KARDEŞ SAYISI	n	\bar{X}	ss
1-3 kardeş	152	139,36	16,39

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK BECERİLERİ

4-6 kardeş	98	143,30	18,57
7-9 kardeş	16	144,13	17,76
10 ve daha fazla	5	130,40	12,46
Toplam	271	140,90	17,32

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin kardeş sayısına göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1639,843	3	546,614	1,839	0,140
Gruplar İçi	79368,467	267	297,260		
Toplam Kareler	81008,310	270			

$p > 0,05$

Tablo 14 incelendiğinde, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin kardeş sayısı açısından empatik becerilerine ilişkin varyans analizi sonucuna göre 0,05 önem düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1,839$; $p=0,140$). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşmamaktadır.

Aka-Karakaya (2001), Yıldırım ve arkadaşları (1997) yaptıkları araştırmada kardeş sayısının empatik becerileri farklılaştırmadığı sonucunu elde etmiştir. Bu sonuçlar, araştırma sonucu ile aynı doğrultudadır.

Akça-Ay (1999) araştırmasında, 1-3 ve 3'ten fazla kardeşi olan hemşirelerin empatik beceri puan ortalamalarını karşılaştırmıştır. İki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu bulmuştur. 3'ten fazla kardeşi olan hemşirelerin empatik beceri ortalamalarının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Akça-Ay araştırmasında kardeş sayısının empatik beceri kazanımında farklılaşmaya neden olduğunu bulgulamıştır. Oysa bu çalışmada kardeş sayısının farklılaşması empatik beceriyi farklılaştırmamıştır.

Empati, karşıdaki bireyin rolünü alabilmek olduğuna göre ailedeki kardeş sayısının fazla olması empatik beceriyi artırabilecek bir etken olarak düşünülebilir. Bu nedenle aile ilk sosyal çevre olduğu için ailedeki kardeş sayısının empatik beceriyi etkileyebileceği düşünülerek kardeş sayısı değişkeni araştırma kapsamına alınmıştır. Ancak elde edilen bulgu kardeş sayısının farklılaşmasının empatik becerileri farklılaştırmadığını göstermiştir. Kardeş sayısının empatik beceri üzerinde etkili olmamasında, kardeşler arasındaki ilişkilerin yanı sıra daha başka değişkenlerin (kardeşlerin cinsiyeti, yaş farkı vb.) etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ailede kaçınıcı çocuk olduğuna göre empatik becerilerine ilişkin aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Ailede Kaçınıcı Çocuk Olduğuna Göre Empatik Becerilerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

AİLENİN KAÇINCI ÇOCUĞU	n	\bar{X}	ss
Birinci	75	140,35	18,28
İkinci	74	140,27	15,46
Üçüncü	43	141,53	17,27
Dördüncü	36	141,14	19,89
Beş ve daha yukarısı	43	142,12	17,13
Toplam	271	140,90	17,32

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK BECERİLERİ

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ailede kaçınıcı çocuk olduğuna göre empatik becerilerine ilişkin farklar varyans analizi ile incelenmiş olup bulgular Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16: Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Ailede Kaçınıcı Çocuk Olduğuna Göre Empatik Becerilerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Analizi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	135,307	4	33,827	0,111	0,979
Gruplar İçi	80873,003	266	304,034		
Toplam Kareler	81008,310	270			

$p>0,05$

Tablo 16'dan anlaşıldığı gibi, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ailede kaçınıcı çocuk olduğuna göre empatik becerilerine ilişkin varyans analizi sonucunda 0,05 önem düzeyinde anlamlı bir fark görülmemiştir ($F=0,111$; $p=0,979$). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, ailede kaçınıcı çocuk olmaları değişkeni açısından farklılaşmamaktadır.

Aka-Karakaya (2001) araştırmasında, ailenin kaçınıcı çocuğu olma açısından empatik beceri puan ortalamaları arasında farklılaşma olduğu sonucunu elde etmiştir. Ailelerinde 3. çocuk olanların diğer sıradaki kardeşlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Bu sonuç, araştırmanın bulgusu ile örtüşmemektedir.

5. Sonuçlar

1) Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin anne ve babalarının öğrenim durumlarına göre empatik becerileri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu durum, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik

becerilerinin, anne ve babalarının öğrenim durumları değişkenine göre farklılaşmadığını göstermektedir.

2) Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin algıladıkları anne ve baba tutumlarına göre empatik becerileri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Bu bulgu, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerilerinin, algıladıkları anne ve baba tutumu değişkenine göre farklılaşmadığını ortaya çıkarmıştır.

3) Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ailelerinin yıllık gelirlerine göre empatik becerileri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, ailelerin yıllık gelir değişkenine göre farklılaşmamaktadır.

4) Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin yaşadıkları yerleşim yerine göre empatik becerileri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir fark yoktur. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, yaşadıkları yerleşim yeri değişkeni açısından farklılaşmamıştır.

5) Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin kardeş sayısına göre empatik becerileri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamalarının, kardeş sayısı değişkeni açısından farklılaşmadığı görülmüştür.

6) Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin ailede kaçınıcı çocuk olduğuna göre empatik becerileri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir fark görülmemiştir. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları, ailede kaçınıcı çocuk olmalarına göre farklılaşmamıştır.

6. Öneriler

Sınıf öğretmenliğini meslek olarak seçmiş olan bireylerin empatik beceriye sahip olma düzeylerinin yüksek olması önemli bir özelliktir. Bu nedenle, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Programı'nda empatik beceri kazandırabilecek derslere yer verilebilir.

Bu araştırmaya göre sınıf öğretmeni adaylarının empatik becerileri üzerinde aile içi değişkenlerin etkisinin olmadığı istatistiksel olarak belirlenmiştir. Bu nedenle Sınıf öğretmenliği öğrencilerinde empatik becerinin gelişimi lisans öğrenimi sırasında ve mezuniyet sonrasında incelenip, sınıf

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK BECERİLERİ

öğretmenliği öğrencilerinde empatik beceriyi geliştirecek şekilde programlar yeniden gözden geçirilebilir.

Bu araştırmada kullanılan değişkenler dışında başka değişkenlerin sınıf öğretmenliği adaylarının empatik becerilerine olan etkileri incelenebilir.

KAYNAKLAR

Aubrey, Fisher B. and Adams Katherine L. (1987) *Interpersonal Communication, Pragmatics of Human Relationship*, McGraw-Hill Inc. Printed in the United States of America.

Aka-Karakaya, Dudu. (2001) *Akdeniz Üniversitesi'ndeki Hemşirelik Öğrencilerinin Empati Becerileri*, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Akça-Ay, Fatma. (1999) *Hemşirelerin Empatik Becerilerinin Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Cimete, Güler. (1988) Empati, *Türk Hemşireler Dergisi*, 38(3-4): 27-28.

Dökmen, Üstün. (1987) Empati Kurma Becerisi ile Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1-2):183-207.

Dökmen, Üstün. (1988) Empatinin Yeni Bir Modele Dayanarak Ölçülmesi ve Psikodrama İle Geliştirilmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21 (1-2): 155-190.

Dökmen, Üstün. (2003) *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 22. Baskı.

Garton, Alison F. and Gringart Eyal. (2005) The Development of a Scale to Measure Empathy in 8 and 9 Year Old Children, *Australian Journal of Education and Developmental Psychology*, Vol.5: 17-25.

Gülseren, Şeref. (2001) Eşduyum (Empati): Tanımı ve Kullanımı Üzerine Bir Gözden Geçirme, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(2):133-145.

Hançer, Murat ve Tanrısevdi, Abdullah. (2003) Sosyal Zekâ Kavramının Bir Boyutu Olarak Empati ve Performans Üzerine Bir İnceleme, *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2): 211-225.

Hunter, Kirsten R. (2003) *Affective Empathy in Children: Measurement and Correlates*, Griffith University (Unpublished PhD Thesis), Australia.

Özbay, Yaşar. (2004) *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Öğreti-Pegem A Yayıncılık, Ankara, 5. Baskı.

Özbek, Ferhat. *İşyeri İçerisindeki Sorunların Çözümünde Empatik Anlayış Geliştirmek*, http://www.isguc.org/?avc=arc_view.php&ex=140&pg=m, (16 Mart 2006).

Pişkin, Metin. (1989) Empati, Kaygı ve Çatışma Eğilimi Arasındaki İlişki, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(2): 775-784.

Yıldırım, Z., Yazıcı, S., Pek, H. (1997) Marmara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Devam Ettikleri Sınıflara Göre Empatik Becerilerinin Değerlendirilmesi, *IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu*, Çevik Matbaacılık, KKTC, 259-264.